

-басым салаларда бәсекеге қабілетті экспорттық өндірістер пайда болады; Қазақстанның ірі компанияларын капиталдандыру орын алады, бұл олардың сыртқа шығуына мүмкіндік береді жаңа деңгейге көтеріледі;

- жергілікті электрондық сауданың көлемі өседі;

- әлемнің 30 елінің деңгейіне дейін көлеңкелі экономиканың үлесі төмендейді [4,5].

Қорытындылай келе, ел экономикасының осы цифрлық бағдарламасының алға қойылған басты мақсаттары қарқынды және айтарлықтай озыңқы экономикалық өсіммен өсуі тиіс, ал Қазақстан 2025 жылға қарай цифрлық бәсекеге қабілеттіліктің халықаралық рейтингте 30-шы орынға ие болады, бұл стратегиялық маңызды көрсеткішке қол жеткізуге, жыл сайын дәл осы цифрлық экономика секторларының есебінен экономикалық өсімнің кемінде үштен бірін құруға мүмкіндік береді .

Әдебиеттер

1. Цифровизация Казахстана — ключевой фактор развития [Электронный ресурс] — Режим доступа: zanmedia.kz/2017/09/15/the-digitalization-kazakhstan-a-key-factor-in-development-of/ (дата обращения: 05–09.01.2018).

2. Рост экономики Казахстана невозможен без цифровизации ключевых отраслей – исследование <https://digitalkz.kz/napravleniya-programmy/>.

3. Мун Ю.С., Мусина С.Т., Цифровизация Казахстана: преимущества для экономического развития. Четвертая промышленная революция: вклад молодых ученых: Материалы межвузовского молодежного форума, 18 октября 2018 года. – 313 с.

4. Стратегический план развития страны до 2025 года – Режим доступа: https://primeminister.kz/ru/page/view/strategicheskii_plan_razvitiya_kazahstana_do_2025_goda.

5. Анна Альшанская, Бекжан Садыков. Цифровизация и формирование цифровой культуры в Казахстане./Казахстанский спектр//. -2018.-№3 (85)- С.7-15

Ермұханбет Д.Б., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)

Ғылыми жетекші – э.ғ.к., доцент Мамбетова С.Ш.

ҰЙЫМНЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ МЕХАНИЗМНІҢ ТЕТІКТЕРІ

Ұйымның бәсекеге қабілеттілігі мәселесіне қатысты ғылыми басылымдарда осы тұжырымдаманың табиғаты туралы пікірдің айқын айырмашылықтары бар және қазіргі уақытта осы тұжырымдаманың жалпы қабылданған анықтамасы жоқ. Сол себептен де факторларға, бағалау әдістері мен стратегияларға байланысты аваторлардың көзқарастарында көптеген айырмашылықтар байқалады, кейбір авторлар кәсіпорын бәсекеге қабілеттілігі түсінігін өнімінің бәсекеге қабілеттілігінің түсінігімен шектейді (Lifits, Данаилов, Чобанянева, Харди, Гарвин, Хейс, Шменер, Кумар және Мотвани). Олардың пікірінше, егер де өнімдер нарықта тұтынушылар арасында қалаулы болса және аталған нарықта сатып алынса, онда оларды өндіретін кәсіпорын бәсекеге қабілетті болып табылады. Және де, кәсіпорынды басқару және маркетинг деңгейі көрсеткіштері де өнім бәсекеге қабілеттілігіне қосылуы керек деп санайтындар да бар (О’Фаррелл және Хитчинс). Сонымен қатар, өнім бәсекеге қабілеттілігін анықтайтын факторлар өндіріс тиімділігін, маркетинг тәжірибесін және әкімшілік шығындарды да қамтиды [1]. Бұдан басқа, бұл факторлар активтердің табыстылығымен толықтырылуы мүмкін.

Ұйымның бәсекеге қабілеттілігі қайта құрылымдау және сату мен сұранысты ынталандыру жағдайында өнімдердің бәсекеге қабілеттілігіне, өндірістің тиімділігіне, қаржылық жағдайына және ұйымның тиімділігіне де қатысты. Қызметінің тиімділігі мен өнімділік деңгейі бар ұйымдардың бәсекеге қабілеттілігін анықтаудың негізгі әлсіздігі осындай санаттардың статистикалық және қысқа мерзімді сипатымен көрсетілуінде. Зерттеушілердің тағы бір тобы кәсіпорынның тиімділігінің статикалық сипаттамаларын оның өз қызметін ұзақ мерзімді атқаруымен байланыстыра отырып, анықтауға тырысуда. «Бәсекеге қабілеттілік артықшылықтары жоғары өнімділікте, одан кейін кірістілікте көрініс табады. Жоғары өнімділік пен орнықты дамуды қамтамасыз ететін мүмкіндіктерді қолдайтын және дамытуға күш салатын компания ғана бәсекеге қабілетті болып саналады. Басқаша айтқанда, табыстың деңгейі немесе осы салалық ұйымның жетістігі бәсекеге қабілеттілік деңгейіне сәйкес келеді» [1].

Нарықтағы ұйымның бәсекеге қабілеттілігінің деңгейі көптеген факторлардың әсерінің нәтижесі болып табылады және қызмет етуі әдетте өте динамикалық түрде дамиды. Олар өздерінің бәсекелестерімен салыстырғанда өнімділіктің табиғаты мен табыстың деңгейіне әсер ететін кәсіпорын үшін сыртқы және ішкі шарттар жиынтығын білдіреді. Ұйымның операциялық қызметінің шеңберінде бәсекеге қабілеттілікті арттыру үшін бірқатар факторлар басқарудың әр түрлі әсерін талап етеді. Көптеген ғылыми зерттеулер ұйымдардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру факторларына назар аударады, алайда олар анықтайтын анықтамалар табиғаты бойынша әртүрлі. Бұл пікірлердің айырмашылығы негізінен, ұйымның бәсекеге қабілеттілігінің сипатын түсінуден туындайды. Ұйымның бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі факторларын зерттеу жүргізу нәтижесінде бір жүйеге келтірдік.

Ұйымның (компанияның) деңгейінің факторлары [2]:

- шығындар немесе шығыстар - шикізат шығындары, еңбек шығындары, сақтау шығындары, капитал құны;
- технология - технологиялық үдерістер, өнімдер, зерттеулер мен әзірлемелерге инвестициялар, меншік патенттер;
- процестердің сапасы - өндіріс үрдістері, автоматтандыру деңгейі, кіріс ресурсын пайдалану деңгейі;
- икемділік - жаңа өнімді жасау және өндіруді ауыстыру, өндіріс циклінің ұзақтығы;
- өнімнің сапасы - өнімнің түрлері, бағасы, дизайн, тұтынушылардың қанағаттануы;
- тарату - қолданыстағы өнімдер үшін жаңа нарықтар, уақтылы жеткізілімдер;
- нарыққа жаңа өнімдерді сәтті енгізу, даму уақыты;
- жаңа өнімдер, корпоративтік мәдениет;
- адами ресурстар - сыйақы, оқыту, мансапты дамыту.

Бәсекеге қабілеттілік сияқты концептуалдық терминнің анықтамасы абсолютті мағынада ешқашан дұрыс немесе жалған болып табылмайды және оның орындылығы нақты зерттеу немесе саяси мәселе бойынша бағалануы мүмкін.

Сонымен қатар, бәсекеге қабілеттілік туралы жалпы түсінік ұйымдарды белгілі факторлар бойынша талдау үшін пайдаланылуы керек деген жалпы пікірді көрсетеді. Майкл Портер кәсіпорынның бәсекеге қабілеттілігі - орналасқан жері мен кәсіпорындардың өнімділігімен анықталады деп тұжырымдады. Ол осы жерде тұрақты экономикалық өркендеудің қозғаушы күштерін түсіну үшін бәсекеге қабілеттілік анықтамасын пайдаланады.

Әдебиеттер

1 Асылбеков Н.Т. Анализ конкурентоспособности пищевой промышленности Республики Казахстан // Международный журнал экспериментального образования. – 2013. - №8. – С. 145-150.

2 Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі статистика комитеті. <https://www.stat.gov.kz/> (14.01.2019).

Жаксылыкова А.Б., 1 курс (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарУ)

Ғылыми жетекші – э.ғ.к., доцент Ержанова С.К.

ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫН БАСҚАРУДА КОРОНОВИРУСТЫҚ ПАНДЕМИЯНЫҢ ТИГІЗГЕН ӘСЕРІ

Коронавирус індетінің жаһандық жағдайда етек жаюына байланысты мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев 16 наурыздан бастап Қазақстанда төтенше жағдай жариялады. Бүгінгі күні еліміздің республикалық маңызы бар қалаларымен қоса бірқатар облыс орталықтары да карантинге жабылды.

Медицина мамандары мен полиция қызметкерлері күшейтілген жұмыскестесіне көшті. Карантин енгізілген аймақтарда халықтың күнделікті тұрмысына қажетті нысандар (дүкен, дәріхана және тағы басқа) ғана жұмыс істеп, басқа ұйымдар өз жұмыстарын уақытша тоқтатты.

2020 жылдың алғашқы бес айында Қазақстанның жалпы ішкі өнімі 1,7% -ға дейін төмендеді - сондықтан коронавирус пандемиясының біздің елімізге алғашқы нәтижелерін қысқаша сипаттай аламыз.